

"Dinin makasıdı, kıymet ve edillece mütefavittir. Birinin yeri hayal olsa, ötekinin vicdandır. Beriki, sırrın sırrındadır." İzah eder misiniz? "Sırrın sırrı" kısmını misalle açar mısınız?

Dinin hüküm ve manaları, kıymet ve deliller açısından muhteliftir. Bu kıymet ve deliller ise insanın muhtelif hissiyatına göre farklı farklı anlaşılır.

İnsanda **akıl, ruh, kalp, vicdan** gibi birbirinden farklı hatta birbirine muhalif birçok hissiyat ve duygular vardır. Bu duygu ve hissiyatın ölçüsü, zevk etme biçimi, algılama formatı çok çeşitlidir.

Mesela, dinin önemli maksatlarından olan **ahireti** akıl farklı kavrarken kalp başka bir formatta zevk eder, ruh da bundan ayrı ve nurani bir haz duyar....

Aklın ahiretten istifade etmesi ile kalp ve ruhun istifade etmesi birbirinden farklıdır. Ve bu farklılıklar dine farklı bir kanaldan bakmamıza sebep oluyor. **Hatta tarihte bu farklılıklar farklı ekollere bile kaynaklık etmiştir.** Aklın hakim olduğu **medresede** din mantık ile zevk edilirken, **kalbin** hakim olduğu **tekkelerde** din kalp ile hissedilir ve zevk edilir...

Sorunun ikinci kısmına gelince;

Sır kelimesi tasavvufta **"sadece Allah'ın bildiği ya da Allah'ın dilediği az sayıda insan tarafından bilinen özel bilgi"** ve **"ruhun bir idrak mertebesi"** olmak üzere iki anlamda kullanılır.

Hz. Peygamber (asm)'ın,

"Benim bildiklerimi bilseydiniz az güler, çok ağlardınız."(1)

meâlindeki hadisi, onun bazı özel bilgileri kendisinde **sır** olarak sakladığını ve ahabına anlatmadığını ifade etmektedir.

Burada **"sırrın sırrı"** tabiri **"ruhun idrak mertebesi"** olarak ifade ediliyor.

Mesela, kainat sırlarla dolu bir hazinedir, bu sır hazinesinin anahtarı yani **sırrı** ise **ene** duygusudur. Enenin kendisi de açılmaya ve açıklanmaya muhtaç bir sırdır. Ene sırrı açılmadan kainatın sırları açılmaz. Enenin sırrı ruhun idrak mertebesi ile

açılabilir.

İnsanın enfüsi alemleri de açılmayı bekleyen bir sırdır, bu sırrın da sırrı manay-ı harfi yani imanı bir bakış ile bakabilme yeteneğidir. **Mana-yı harfi** de “*ruhun idrak mertebesi*” ile anlaşılır.

İnsanın sayısız duyguları içinde manası keşfedilmeyi bekleyen birçok sırlı duygular da mevcuttur. Üstadımız **şaika** ve **saika** gibi iki sırlı duyguyu keşfedip izah etmiştir. İnsanda bulunan latifelerden bazıları, hafi ve ahfa olarak tarif edilir. **Hafi**, gizli olan demektir. **Ahfa** ise daha sırlı ve gizli demektir ki "**sırrın sırrı**" ile çok yakın alakası vardır.

Ayrıca Üstadımız marifetullah dediğimiz Allah'ı bilme ilminin şahitlerinden bahsederken, bazılarının su gibi olup gözle görülebilen ve akılla anlaşılabilen türden olduğunu ifade eder. Bundan daha latif olan şahitleri de hava kapsamında değerlendirir. Gözle görülmeyen ama akıl ve vicdanla müşahede edilen deliller bu sınıfta değerlendirilir. Diğer geri kalan kısım ise nur gibi olup daha hafi ve sırlı olan delillerdir ki, ciddi bir tefekkür ve düşünmek ile ruhun ince ve derin latifeleriyle hissedilen cinsten şahitlerdir.(2)

Dipnotlar:

(1) bk. *Buhârî, Küsûf, 2; Müslim, Şalât, 112.*

(2) bk. [Lem'alar, On Yedinci Lem'a, Onuncu Nota.](#)

İlgili ders videosu için tıklayınız:

[Prof. Dr. Şadi Eren, Muhakemat Dersleri \(8.Bölüm\)](#)